สถานการณ์ลำไย

ลำไย ชื่อวิทยาศาสตร์: *Dimocarpus longan* ชื่อภาษาอังกฤษว่า Longan อยู่ในวงศ์ Sapindaceae เป็นพืชไม้ผลเขตร้อนและกึ่งร้อน เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสีน้ำตาล ออกดอกเป็นช่อ สีขาวครีม ผลทรงกลมเป็นช่อ ผลดิบเปลือกสีน้ำตาลอมเขียว ผลสุกสีน้ำตาลล้วน เนื้อลำไยสีขาวหรือชมพูอ่อน เมล็ดสีดำเป็นมัน เนื้อล่อนเม็ด

พันธุ์ลำไย ลำไยนั้นปลูกในหลายประเทศ แหล่งปลูกขนาดใหญ่คือประเทศจีนมีการปลูกลำไยถึง 26 สายพันธุ์ โดยส่วนมากปลูกในมณฑลกวางตุ้ง 12 สายพันธุ์ ปลูกในประเทศไต้หวันอีก 15 สายพันธุ์ ปลูกในสหรัฐอเมริกา 1 สายพันธุ์ คือพันธุ์โคฮาลา และในประเทศเวียดนาม ซึ่งมีแหล่งปลูกลำไยขนาดใหญ่ไม่แพ้จากประเทศจีน โดยมักมักปลูกในเวียดนามทางตอนเหนือที่มีอากาศหนาวเย็น โดยพันธุ์ลำไยของเวียดนามนั้นนำเข้ามาจากประเทศจีน ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่ทนได้ในอากาศเย็นจัดจนถึงจุดเยือกแข็ง ซึ่งต่างจากลำไยของประเทศไทยเกิดการกลายพันธุ์เป็นลำไยเมืองร้อน สามารถทนอุณหภูมิสูงได้ถึง 40-43 องศาในฤดูร้อน

พันธุ์การค้าที่สำคัญ : อีดอ, พวงทอง, สีชมพู, แห้ว

พันธุ์อีดอ เป็นลำไยพันธุ์เบาคือออกดอกและเก็บผลก่อนพันธุ์อื่นชาวสวนนิยมปลูกมากที่สุดเพราะเก็บเกี่ยวได้ก่อนทำให้ได้ราคาดีตลาดต่างประเทศนิยมบริโภค สามารถจำหน่ายทั้งผลสดและแปรรูปทั้งลำไยกระป๋องและลำไยอบแห้งขนาดผลค่อนข้างใหญ่ทรงกลมแป้นเบี้ยวยกบ่าข้างเดียวผิวสีน้ำตาลมีกระหรือตาห่างสีน้ำตาลเข้มเนื้อค่อนข้างเหนียวสีขาวขุ่นปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำ 20 Brix เมล็ดขนาดใหญ่ปานกลางรูปทรงกลมแบนเล็กน้อย

พันธุ์ดอหรืออีดอ

พันธุ์พวงทอง เป็นพันธุ์ที่มีช่อดอกขนาดใหญ่ ขนาดผลกว้าง 2.5 เซนติเมตร หนา 2.3 เซนติเมตร สูง 2.4 เซนติเมตร ผลทรงค่อนข้างกลมและเบี้ยวเล็กน้อยผิวสีน้ำตาลมีกระสีน้ำตาล เนื้อหนา กรอบ สีขาวครีม รสหวาน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำประมาณ 22 Brix

พันธุ์พวงทอง

พันธุ์สีชมพู เป็นลำไยพันธุ์กลางเป็นพันธุ์ที่มีคุณภาพดีเยี่ยม รสชาติหวานกรอบกลิ่นหอมเหมาะสำหรับรับประทานสด ผลทรงค่อนข้างกลม เบี้ยวเล็กน้อย สีน้ำตาลอมแดง ผิวเรียบ มีกระสีคล้ำตลอดผล เปลือกหนา แข็งและเปราะเนื้อหนาปานกลางนิ่มและกรอบ สีชมพูเรื่อๆ ยิ่งผลแก่จัด สีของเนื้อยิ่งเข้ม เนื้อล่อนรสหวาน กลิ่นหอมปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำประมาณ 21-22 Brix เมล็ดค่อนข้างเล็ก

พันธุ์สีชมพู

พันธุ์แห้ว เป็นลำไยพันธุ์หนัก ลำต้นไม่ค่อยแข็งแรง กิ่งเปราะหักง่าย ผลทรงกลมเบี้ยว ฐานผลบุ๋ม ผิวสีน้ำตาล มีกระสีคล้ำตลอดผล เมื่อจับรู้สึกสากมือ เปลือกหนามาก เนื้อหนาแน่น แห้งและกรอบ สีขาวขุ่น รสหวานแหลม กลิ่นหอม มีน้ำปานกลาง เมล็ดขนาดค่อนข้างเล็ก

พันธุ์แห้ว

สถานการณ์การผลิตและการตลาดโลก : แหล่งปลูกลำไยที่สำคัญของโลกได้แก่ ไทย จีน เวียดนามและไต้หวัน นอกจากนี้ก็มีปลูกบ้างในบางมลรัฐของออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยมีคู่แข่งในตลาดโลกที่สำคัญได้แก่ จีน เวียดนามและไต้หวัน (ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2562)

สถานการณ์การผลิตและการตลาดของไทย

- **ด้านการผลิต**

- พื้นที่ปลูก : 1,200,879 ไร่
- แหล่งปลูกที่สำคัญ : เชียงใหม่, ลำพูน,จันทบุรี, เชียงราย, พะเยา
- ผลผลิตรวม : 1,022,927 ตัน
- ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ : 873 กิโลกรัม
- ต้นทุนการผลิต : 11,150 บาท/ตัน

(ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2562)

- **ด้านการตลาด**

- การใช้ในประเทศ (สด/ผลิตภัณฑ์) : 55,000 ตัน
- การส่งออก (สด/ผลิตภัณฑ์) : 771,385 ตัน

(ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2562)

- **การจัดการการผลิต**

การเตรียมการก่อนปลูก

1. การเตรียมดิน

- ที่ลุ่ม ขุดร่องยกแปลงขึ้นมาเพื่อเป็นการระบายน้ำ เพราะลำไยไม่ชอบดินที่มีน้ำขัง สามารถใช้น้ำจากร่องระบายน้ำรดให้แก่ต้นลำไยในฤดูแล้ง ความลึกของร่อง 80 – 100 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ความกว้างของแปลงปลูกไม่ต่ำกว่า 5 เมตร ส่วนความยาวของแปลงปลูกแล้วแต่ขนาดของพื้นที่
- ที่ดอน เตรียมพื้นที่โดยการไถพรวน และปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ ควรคำนึงถึงแหล่งน้ำที่จะใช้ด้วย ควรมีการปลูกพืชบังลมเพื่อป้องกันลม

2. การเตรียมพันธุ์

การเตรียมพันธุ์ก่อนปลูกประมาณ 1-2 สัปดาห์ ควรย้ายต้นพันธุ์ลำไยออกกลางแจ้งภายนอกโรงเรือน เพื่อให้กิ่งพันธุ์ลำไยสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมปลูกได้ดี มีการตัดแต่งกิ่งยอดอ่อนออกบ้าง เพื่อลดการคายน้ำ กรณีที่ใช้ต้นลำไยที่ขายพันธุ์ด้วยวิธีเสียบกิ่ง ควรตรวจสอบการเชื่อมติดของรอยแผลให้สมบูรณ์ และใช้มีดกรีดพลาสติกพันแผลปลูก

การปลูก

ควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝน

1. วิธีปลูก

- ระยะปลูก 8 x 10 เมตร
- จำนวนต้นต่อไร่ 25 ต้นต่อไร่
- วัสดุปรับปรุงดิน ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ที่สลายตัวดีแล้ว 15-20 กิโลกรัม หินฟอสเฟต 0.5 กิโลกรัม

2. การปลูก

- ขุดหลุมขนาด 80 x 80 x 80 เซนติเมตร
- ผสมดินหน้ากับวัสดุปรับปรุงดิน ข้อ 2.1.3 ในหลุมให้มีความสูงประมาณ 2 ใน 3 ของหลุม
- ยกถุงต้นกล้าลำไยวางกลางหลุม โดยให้ระดับดินในถุงสูงกว่าระดับดินปากหลุมเล็กน้อย ใช้มีดกรีดด้านข้างถุงจากก้นขึ้นด้านบนทั้ง 2 ด้าน ดึงถุงพลาสติกออก
- กลบดินลงไปในหลุมให้ท่วมดินของต้นกล้าเล็กน้อย
- กดดินบริเวณโคนต้นให้แน่น แล้วปักไม้ยึดลำต้น ผูกเชือกเพื่อป้องกันลมโยก
- หาวัสดุคลุมโคน เช่น ฟางข้าว หญ้าแห้ง หรือทำร่มเงาเพื่อช่วยพรางแสงแดด แล้วรดน้ำให้ชุ่ม

การดูแลรักษา

1. การใส่ปุ๋ย- ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด) ช่วยบำรุงดินและปรับโครงสร้างดินให้มีสภาพดี

- ปุ๋ยเคมี เป็นปุ๋ยที่พืชสามารถนำไปใช้ได้ทันที การใส่หลังจากหลังเก็บเกี่ยวใส่สูตร 15-15-15 ผสมกับ ปุ๋ย 46-0-0 อัตราส่วน 1:1 หรือ 25-7-7 เพื่อกระตุ้นให้แตกใบอ่อน สูตร 15-15-15 ผสมกับ ปุ๋ย 46-0-0 อัตราส่วน 1:1 เพื่อให้แตกใบอ่อนชุดที่ 2 สูตร 0-46-0 ผสมกับปุ๋ย 0-0-60 อัตราส่วน 1:1 เพื่อกระตุ้นให้ใบแก่ สูตร 8-24-24 ใส่ก่อนออกดอก เพื่อสะสมตาดอก สูตร 15-15-15 ผสมกับ ปุ๋ย 46-0-0 อัตราส่วน 1:1 เพื่อบำรุงผลให้เจริญเติบโต สูตร 0-0-60 หรือ 13-13-21 เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลผลิต

2. การให้น้ำ

ช่วงฤดูแล้งหลังออกดอก เริ่มให้น้ำเมื่อลำไยมีดอกบานปฏิบัติ ดังนี้

- สัปดาห์แรก ฉีกน้ำพรมที่กิ่ง และโคนต้นเล็กน้อง เพื่อให้ลำไยค่อยๆ ปรับตัว

- สัปดาห์ที่สอง เริ่มให้น้ำเต็มที่ สำหรับต้นลำไยที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่ม 7 เมตร ให้น้ำปริมาณครั้งละ 200-300 ลิตรต่อต้น สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

3. การตัดแต่งกิ่ง

- ต้นลำไยอายุ 1-3 ปี ตัดแต่งให้ลำไยมีลักษณะทรงพุ่มเป็นทรงกลม

- ต้นลำไยอายุ 4-5 ปี ให้ผลผลิตแล้ว ควรตัดแต่งกิ่งภายหลังเก็บเกี่ยวโดยตัดกิ่งกลางทรงพุ่มที่อยู่ในแนวตั้งเหลือตอกิ่งเพื่อเปิดกลางทรงพุ่มให้ได้รับแสงสว่างมากขึ้น

- ต้นลำไยอายุ 5-10 ปี แต่งกิ่งภายหลังเก็บเกี่ยว เพื่อไม่ให้ทรงพุ่มชนกัน ตัดแต่งเช่นเดียวกับลำไยอายุ 4-5 ปี ตัดปลายกิ่งทั้งแนวนอนและแนวราบให้ความสูงเหลือเพียง 3 เมตร เพื่อสะดวกในการปฏิบัติ ดูแลรักษาสวน

- สำหรับลำไยที่ให้ผลผลิตแล้ว ควรตัดแต่งกิ่งแบบกิ่งเว้นกิ่งเพื่อให้ลำไยออกดอกสม่ำเสมอทุกปี

(ที่มา: กรมวิชาการเกษตร 2562)

ดัชนีการเก็บเกี่ยว

- อายุเก็บเกี่ยวของลำไยที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 6-7 เดือนหลังดอกบาน ทั้งนี้ขึ้นกับฤดูกาล หากเก็บเกี่ยวเมื่อผลแก่จัดเกินไปเนื้อลำไยจะแห้ง มีสีขาวขุ่น ความหวานลดลง และเมล็ดขึ้นหัวหรือเริ่มงอก

(ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2562)

- อุณหภูมิและบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการเก็บรักษา

อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)	ระยะเวลาเก็บรักษา (สัปดาห์)	หมายเหตุ
0.5-1	4-6	สำหรับลำไยที่ผ่านการรมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์
5	3-4	ลำไยที่ไม่รมด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เมื่อเก็บรักษานานขึ้นผิวจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เปลือกจะแข็งและเนื้อจะแห้งลง
25-30	0.5-1	

(ที่มา: กรมวิชาการเกษตร 2562)

การบรรจุเพื่อส่งออกส่วนใหญ่จะบรรจุในตะกร้าพลาสติก ความจุ 2 หรือ 10 กิโลกรัม ซึ่งจะบรรจุทั้งแบบผลเดี่ยวหรือผลเป็นช่อ ส่วนการบรรจุขนาดขายปลีกควรใช้ถุงพลาสติก เพื่อช่วยรักษาความสดและชะลอการสูญเสียน้ำ ซึ่งจะทำให้เปลือกลำไยแข็งช้าลง

การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

โรคที่สำคัญ

1. โรคพุ่มไม้กวาด อาการมีเพลี้ยจักจั่นเป็นพาหะนำโรคเข้าทำลายส่วนยอดและส่วนที่เป็นตา

2. โรคราสีชมพู อาการระบาดในฤดูฝน สปอร์ของเชื้อราระบาดไปกับลมและน้ำฝน เข้าทำลายตรงง่ามของกิ่งหรือลำต้น

แมลงศัตรูที่สำคัญ

1. มวนลำไย (แมงแกง) การทำลาย ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยจะดูดกินน้ำเลี้ยงจากยอดอ่อน ใบอ่อน ช่อดอก

2. หนอนคืบกินใบ (แมลงบุ้งลำไย) การทำลาย ระบาดช่วงที่ลำไยแตกยอดอ่อน ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงตุลาคม โดยกัดกินใบอ่อนให้เสียหาย ทำให้ยอดชะงักการเจริญเติบโต

ทิศทางการเพิ่มศักยภาพของพืชชนิดนี้

1. ลำไยในฤดู การจัดการทรงพุ่ม ทรงพุ่มแบบเปิดกลางทรงพุ่ม สำหรับต้นลำไยที่ให้ผลแล้ว เพื่อง่ายต่อการจัดการผลิตลำไยคุณภาพ โดยตัดกิ่งกลางทรงพุ่มแนวตั้งออก เพื่อให้ทรงพุ่งโปร่ง และควบคุมทรงพุ่มให้สูงไม่เกิน 3 เมตร

2. ลำไยนอกฤดู

- การพักต้นและการเตรียมการออกดอก โดยให้ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสมและเพียงพอ ก่อนทำการราดสารโพแทสเซียมคลอเรต เพื่อให้ได้ลำไยมีขนาดผลโต คุณภาพดี
- ตัดแต่งช่อหลังติดผลขนาดเล็กแล้ว โดยตัด 1 ใน 3 ของช่อ โดยให้เหลือช่อละประมาณ 60 ผล

(ที่มา: กรมวิชาการเกษตร 2562)